

מלחמה - אתחלתא דנאולה (מגילה ז' ע"ב)

מלחמה שלום

תיבה אחר תיבה בסוד אחדות הבריא

אַבְטִיחַ

וכו' וְתַרְאָה הַיָּפֶשֶׁה, כי לפי טבע מהראוי שיהיו גם המים עולות על הארץ (מלבד הטעם להיות למעלה, כמים העליונים, קודם שאמר הקב"ה (בראשית א, ו) יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִכְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם), כהיקף כ"א מהיסודות הפשוטים לחברו, כי הארץ המרכז לכולם, והש"י במאמרו כינס המים ונתנן באוצר התהום, וכמ"ש במס' תענית (י ע"א) גבי, ורב יהושע: ההוא בכריותו של עולם הוא, ופרש"י שם שהיה כל עולם שטוף במים והקב"ה כנסן במקום אחד כמכניס מים בנאד, שנתנן באוצרות תהומות ונתן חול גבולו. ובפ"ב דחגיגה (יב ע"א), אר"ל בשעה שברא הקדוש ברוך הוא עולמו, הים היה מרחיב והולך עד שגער בו הקדוש ברוך הוא וכו', פי' שהיה הים מרחיב והולך לפי טבעו על הארץ, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא וכנס אותו למקום אחד באוצר התהום. ולזה נבראו השיתין שמהן הושעת העולם, והן מקור מי התהום וכו', דכתיב ביה (תהלים קכד, ד - ה) אֵינִי הַמַּיִם שֶׁטְפוּנוּ וגו' אֵינִי עֹבֵר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים וגו' שנקראו ע"ש כך שלא רצו להיות מתחת לארץ, עד שגער בהן הקדוש ברוך הוא, עכ"ל, עיי"ש.

שלום מכח בטחון (אבטיח - אבטח)

והבטחון בחינת אבטיח – אבטח, הוא שורש השלום, בבחינת (איוב כה, ב) עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרְוָתוֹ הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ, ושלום עלינו השתא מאיר מכח הבטחון. שלום, שלו – ס. והבטח חש שלו ורגוע כמי שאין לו מי שבא כנגדו.

מצאנו במסכת אהלות (פי"ב מ"ג) צורת מבנה הנקרא 'הבטח', ופירש ר' עובדיה מברטנורא (על אתר), וז"ל, הבטח. יש ספרים שגורסים אבטח^א. והוא בנין עשוי כעין אמבטי שבמרחצאות שנותנים בהן מים לרחצה וכו', עכ"ל. ונקרא אותו מרחץ אבטח מלשון -אבטיח^ב; שהוא מלא מים וסביבתו קליפה קשה להחזיקם. ומעין כך אותו אבטח, שהוא מרחץ הנותנים לתוכו מים.

וביתר חידוד, אבטיח נקרא כן מלשון בטחון^ג. שקליפתו חזקה ומבטיחה שלא יצא מימיו. וכן אבטח^ד, היא אמבטיה חזקה, המבטיחה שלא יצאו ממנה מים כלל.

אֵינִי עֹבֵר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים

וכנגד כח מחיצה זו של אבטיח ואבטח, ישנם מים רבים, שהם מים הזדונים, כמ"ש בתהלים (קכד, ה) אֵינִי עֹבֵר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים. וביאר רד"ק (שם) וז"ל, הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים. ששוטפים בְּרָשָׁע וּבְזוֹדוֹן, עכ"ל. וכן כתב באור החיים (בראשית א, א), וז"ל, מים הזדונים שהם כוחות של הטומאה, עכ"ל. ובכללות יסוד המים הוא כנגד מידת התאוה^ה. ולכן מים הזדונים שורשם בתאוות הרעות, כמ"ש בכתב סופר (בראשית כב, יז), וז"ל, מים הזדונים, להשליכם בתאוות הזמנים, עכ"ל^ו.

שורש ומקור הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים

ושורש המים הזדונים בשרי אוה"ע, כמ"ש בשפתי כהן (שמות טו, יט), וז"ל, והם (שרי אוה"ע) הנקראים מי הים שנאמר (ישעיה נ"ז, כ) והרשעים כים נגרש וגו', והם נקראים מים הזדונים, עכ"ל.

ומקור המים הזדונים, נתבאר במהרש"א (סוכה דף נג ע"א ד"ה הני ט"ו שיר המעלות כנגד מי כו'), וז"ל, המאמר הזה מבואר כי מחסד אלהים שאמר (בראשית א, ט) יָקוּם הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם

^א עין בתוספתא אהלות פי"ג. וע"ע בתיו"ט (בפירושו על המתני).

^ב 'אבטיח' שבלשון התורה וחז"ל הוא שם כללי, הכולל את מה שנקרא בימינו 'אבטיח' ו'מלון', ויש אומרים אף 'דלעת' (עי' פירוש המשנה לרמב"ם כלאים שם, רש"י ע"ז ל, ב, ד"ה אבטיח, תוס' ע"ז לד, ב, ד"ה אבטא, ובי"ד פשוטה' על רמב"ם זרעים ח"א, עמ' תרנח-תרנט).

^ג ובפרטות - אותיותיה 'בטח-אב', והיינו בטחון במדרגת אב. ויש בזה שתי משמעויות: האחד בטחון באב, אבינו שבשמים, והשני - בטחון המוחזק ומקובל לנו מאבותינו, "בך בטחו אבותינו" (תהלים כב, ה).

^ד וז"ל הרמב"ם (על משנה מסכת אהלות פי"ב מ"ג), בטח בנין בולט בקיר לפני החלון כדי שכאשר משקיף המשקיף מן החלון נשען על אותו הבנין ולפיכך נקרא בטח מן בוטח בה', עכ"ל.

^ה כמ"ש מהרש"ו בשערי קדושה.

^ו ועוד כתב הכתב סופר (ויקרא כו, ג), וז"ל, תאוות ויצרי האדם נמשלים למים המרים, מים הזדונים, העבורים על ראש האדם, עכ"ל. וכן הוא בעוד מקומות בדברי רבותינו.